

А. Ю. Каламайко,
аспірант Національного університету
“Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”
(м. Харків)

УДК 347.9

ЕЛЕКТРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розглядається питання впровадження електронних технологій у цивільний процес. Досліджуються форми та зарубіжний досвід імплементації сучасних електронних технологій у судовий процес.

Ключові слова: електронні технології, цивільний процес, цивільне судочинство.

У сучасних реаліях повсюдного розвитку інформаційних технологій навряд чи необхідно пояснювати, наскільки змінився світ під впливом мережі Інтернет та розвитку цифрових технологій у цілому. Вже сьогодні значна частина кореспонденції існує виключно в електронній формі, контрагенти укладають договори дистанційно, а завдяки появі ширококутового Інтернет-зв'язку відеоконференції стали звичайною справою. Такий стрімкий розвиток суттєво змінює форму спілкування в суспільстві, в той час як законодавство часто не встигає фіксувати та врегульовувати такі зміни в суспільному житті.

У таких умовах актуальним стає питання впровадження електронних технологій у цивільне судочинство, оскільки воно продовжує існувати лише в письмовій формі. Остання дедалі більше демонструє свою неспроможність та стримує розвиток системи правосуддя. Наслідком цього є перевантаженість судів, постійні порушення строків розгляду справ (за офіційними даними судової влади в Україні, за I півріччя 2012 року майже 20 % справ не розглянуто у строк понад 3 місяці, а провадження більше 10% справ закінчено понад строки, встановлені ЦПК України [1]). Саме ці проблеми і пропонується вирішити впровадженням електронних технологій у цивільне судочинство.

Про актуальність дослідження вказаних питань свідчить зацікавленість законодавця та органів судової влади в цій сфері. Це підтверджується прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції” [2]. Ідея впровадження електронних технологій підтримується і Пленумом Верховного Суду Російської Федерації, який нещодавно визнав допустимим повідомлення учасників процесу шляхом відправлення SMS-повідомлень [3]. Вітчизняні судові органи також приділяють увагу електронним комунікаціям в судочинстві, про що свідчить Наказ Державної судової адміністрації України від 7 вересня 2012 р. № 105 “Про реалізацію пілотного проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу” [4].

Поряд з цим, Комітет міністрів Ради Європи у своїй Рекомендації № R (84) 5 від 28 лютого 1984 р. “Комітет міністрів державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення судової системи” зазначив таке: “Судові органи повинні мати у своєму розпорядженні найсучасніші технічні засоби для того, щоб вони могли здійснювати правосуддя найбільш ефективним способом, зокрема шляхом полегшення доступу до різноманітних джерел права, а також шляхом прискорення відправлення правосуддя” [5].

Усе це дозволяє зробити висновок, що в умовах інформаційного суспільства цілком закономірною є потреба в імplementації в судочинство електронних технологій. Тому основним завданням цієї статті постає пошук моделі їх найбільш ефективного використання в цивільному процесі.

У науці цивільного процесуального права поняття “електронні технології” широко використовується в останні часи. Проте не існує визначення цього поняття в цивільному процесі як на нормативному, так і на теоретичному рівні. Перспективи впровадження електронних технологій у цивільне судочинство досліджували такі правознавці, як В. Ф. Борисова [6, с. 14–16], К. Л. Брановицький [7], В. В. Комаров [8, с. 620–623], В. І. Решетняк [9, с. 16–23], Н. Фішер [10], В. Ф. Яковлев [11], В. В. Ярков [12] та ін. Однак детального дослідження теоретичних та практичних проблем їх імplementації в національне законодавство не проводилось, а саме поняття “електронні технології” традиційно залишається поза увагою правознавців.

Метою цієї статті є розгляд переваг впровадження електронних технологій у цивільне судочинство та висвітлення перспектив розвитку такого процесу.

Оскільки правове визначення поняття “електронні технології” нині відсутнє, необхідно спиратися на його загальнопоширене тлумачення як сукупності технологій створення, збереження, управління та обробки даних з використанням обчислювальної техніки. З огляду на специфіку галузі, електронні технології в цивільному процесі автор статті пропонує розглядати як сукупність електронних засобів та методів збору, обробки та передачі даних для підвищення якості комунікації між судом та учасниками процесу, а також розширення способів та форм такої комунікації з метою відправлення правосуддя з цивільних справ.

Система електронного судочинства передбачає застосування сучасних електронних технологій для впровадження електронних засобів доказування, електронних документів, комунікацій і баз даних, які реформують та вдосконалюють усю роботу судів. Це стане основою для забезпечення доступу до документів та інформації.

З огляду на зазначене вище, застосування електронних технологій у цивільному судочинстві пропонується у таких формах:

1. *Звернення до суду в електронній формі.* ЦПК України не передбачено спосіб подання позовної заяви до суду. Але в ч. 1 ст. 119 вказаного нормативного акта зазначено, що позовна заява повинна подаватися в письмовій формі. Однак в “Інструкції про порядок роботи з електронною поштою в Державній судовій адміністрації України, територіальних управліннях державної судової адміністрації, апеляційних та місцевих судах загальної юрисдикції” передбачено можливість використання електронних засобів зв’язку особами, які беруть участь у справі [13]. З технічної точки зору, таке звернення не викликає труднощів у реалізації, оскільки технологія електронного листування опрацьована, а на сьогодні практично всі суди обладнані необхідною комп’ютерною технікою. Необхідно лише розробити програмне забезпечення, яке буде здійснювати із електронними документами необхідний цикл дій з їх реєстрації — фіксація часу отримання заяви, надсилання позивачу (заявнику) підтвердження її отримання, формування справи та передача її судді для подальших процесуальних дій.

2. *Внутрішній документообіг.* Документи, які фіксують окремі процесуальні дії при здійсненні судочинства, повинні складатись та існувати в електронній формі, а роздруковуватись лише за необхідності (наприклад, за клопотаннями осіб, які беруть участь у справі), що сприятиме економії як часу працівників суду, так і матеріальних ресурсів. Програмне забезпечення, яке використовується на цей момент (програмний комплекс “Діловодство в загальному суді”), передбачає обов’язкове внесення всіх процесуальних документів до електронної бази даних, однак через відсутність доступу до цієї бази для інших учасників процесу її потенціал залишається нерозкритим. Вважаємо доцільним запропонувати

використати вже опрацьовану систему, за якої існує єдиний централізований сервер бази даних, куди введуть діловодство, працюючи з цим сервером у режимі он-лайн. Такий підхід дозволить знизити фінансові витрати на введення системи, оскільки відпаде необхідність для кожного суду в потужних серверах, а буде достатньо лише звичайного доступу до мережі Інтернет. Крім того, в аспекті доступу до правосуддя надзвичайно важливим є забезпечення безпосереднього доступу до судових рішень осіб, які беруть участь у справі.

3. *Зовнішній документообіг.* Ведення зовнішньої кореспонденції також повинно бути максимально переведено на безпаперову основу. На сьогодні судові повістки та виклики надсилаються звичайною поштою, а тому оповіщення осіб, які беруть участь у справі, про час та місце розгляду справи безпосередньо залежить від роботи поштової системи. На практиці місцеві суди, керуючись положеннями ч. 4 ст. 74 ЦПК України, відкладають розгляд справи не менш ніж на 14 днів, оскільки за менший строк важко забезпечити належне повідомлення учасників процесу. У результаті, якщо справу буде відкладено декілька разів, внаслідок чого розгляд справи триватиме більше 2 місяців, то буде порушено строки розгляду справи судом. Якщо ж використати сучасні електронні технології, то можна значно скоротити витрати часу на повідомлення відповідних осіб про час та місце судового розгляду. Нещодавно Пленум Верховного Суду Російської Федерації у зв'язку з цим роз'яснив, що є допустимим "повідомлення учасників провадження, в тому числі шляхом SMS-повідомлення, у випадку їх згоди на повідомлення таким чином та фіксації факту відправки та доставляння SMS-повідомлення адресату. Факт згоди на отримання SMS-повідомлення підтверджується розпискою, в якій, поряд з даними про учасника провадження і його згодою на повідомлення таким способом, вказується номер мобільного телефону, на який направляється повідомлення" [3]. І хоча пленум Верховного Суду Російської Федерації не роз'яснює, яким саме чином повинен фіксуватись факт відправки та доставляння SMS-повідомлення, вищезазначена постанова є важливим кроком на шляху до широкого впровадження сучасних електронних технологій при здійсненні правосуддя.

4. *Електронний суд.* Використання електронних засобів зв'язку для дистанційного допиту свідків уже використовується судами [14]. З прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції" з'явилась можливість дистанційної участі в судовому процесі. Крім того, ще в 2009 році постійно діючий третейський суд при Асоціації "Українська третейська спілка" здійснив розгляд справи, при якому діловодство здійснювалося засобами електронного зв'язку, а сам розгляд справи — в режимі телеконференції через мережу Інтернет. Позов було подано електронною поштою і підписано електронним цифровим підписом, відповідно до вимог чинного законодавства України. Діловодство по справі провадилось в електронному вигляді: ухвали про відкриття провадження та про час засідання були надіслані сторонам електронною поштою з цифровим підписом суддів. Так само в електронному вигляді суд отримував завірене цифровим підписом заперечення відповідача та копії документів, що були доказами по справі. Саме судові засідання проходило в режимі відеоконференції, тобто кожен з учасників третейського розгляду знаходився в своєму офісі (фізично в різних містах України) і брав участь у конференції за допомогою відеозв'язку через мережу Інтернет. Для організації засідання було використано програмне забезпечення, яке надало можливість усім учасникам бачити один одного, спілкуватися і разом працювати з документами. Весь процес від подання позову до винесення рішення по справі тривав 13 днів, а сторони при цьому не понесли жодних зайвих витрат крім офіційних і не зазнало клопоту. Усе це дозволяє зробити висновок, що використання технологій електронних судів для дистанційного розгляду справ є найбільш привабливим способом вирішення господарських та цивільних спорів за

співвідношенням “ціна–якість–швидкість”. Тому новітні електронні технології за відповідної правової регламентації можуть стати ефективним засобом забезпечення права на доступ до правосуддя для осіб, які не можуть з’явитися до суду [15].

5. *Електронні засоби доказування в цивільному процесі* викликають особливу увагу. Широке розповсюдження електронного листування, поява електронної комерції та активне використання всесвітньої мережі Інтернет як засобу комунікації — всі ці фактори призвели до появи нової електронної форми існування інформації, яка може мати значення для вирішення справи. У той же час така обставина потребує законодавчого врегулювання питань достовірності, допустимості, доказової сили електронних доказів та з’ясування процесуального порядку їх використання. Ця проблема стала одним з ключових питань модернізації цивілістичних процесів у західних країнах, однак у пострадянському просторі такому питанню не приділено достатньо уваги [8, с. 620–623].

Закритий перелік засобів доказування, передбачений ст. 57 ЦПК України, не містить вказівки на електронну форму засобів доказування, зокрема електронні документи. Автор не вважає, що речові або письмові докази охоплюють поняття “електронний документ”, оскільки особлива сутність останнього вимагає специфічних методів та способів його використання як засобу доказування в цивільному процесі.

Існування такого джерела інформації, як електронні документи, не викликає сумнівів, а тому постає проблема визначення місця електронного документа в системі засобів доказування. Існує декілька доктринальних підходів до вирішення цього питання, а тому і законодавче закріплення статусу електронного документа в різних країнах також відрізняється. Законодавство Німеччини містить окреме положення (а. 1 § 371 ЦПУ Німеччини), відповідно до якого електронні документи належать до речових доказів. У цивільному процесі Великобританії їх місце визначено, навпаки: вони визнаються письмовим доказом, оскільки таким доказом вважається інформація, яка викладена на певному носії за допомогою знаків, так і інформація, яка отримала своє закріплення у фотографіях, картах, на дисках, магнітних плівках або інших носіях, на яких може бути відтворена за допомогою обладнання або без такого, а також інформація, яка зафіксована у фільмах, негативах чи інших пристроях, у яких відтворені візуальні образи. Показово, що правова доктрина Великобританії широко тлумачить поняття письмового доказу, включаючи до нього навіть звуко-, відеозапис, які чинний ЦПК України визначає як речові докази.

Законодавство Російської Федерації також йде шляхом визнання електронного документа письмовим доказом, закріпивши відповідне положення в ст. 71 Цивільного процесуального кодексу [16] та ст. 75 Арбітражного процесуального кодексу Російської Федерації [17]. Законодавець виходив з того, що письмовий доказ — це свідчення про факти, зафіксовані за допомогою певних символів за встановлених правил. Оскільки електронний документ за формою закріплення інформації — певна послідовність цифр, його і віднесено до категорії письмових доказів. Однак не можна однозначно погодитись із таким підходом, оскільки все залежить від тлумачення терміна “письмовий доказ”. Наприклад, наука цивільного процесу в Німеччині виділяє такі ознаки письмового доказу, як наявність думки, її вираження та безпосереднє сприйняття. Саме останні дві ознаки відсутні в електронного документа, оскільки його вираження є тимчасовим і документ може бути прочитаний лише поки увімкнено комп’ютер, а саме сприйняття можливе лише при застосуванні відповідного апаратного і програмного забезпечення. З огляду на це, німецький законодавець не вважає електронний документ письмовим доказом [7, с. 54–56].

Крім того, залишаються актуальними питання особливостей процедури забезпечення електронного документа як доказу, його дослідження, ідентифікації

та верифікації, а також впровадження процесуального порядку здійснення цих дій.

6. *Електронна форма судочинства може бути використана як у традиційному позовному провадженні, так і для вирішення справ наказного провадження.* Така практика вже успішно склалася в Німеччині, де працюють системи автоматизованого наказного провадження ProfiMahn, Online-Mahn Antrag, DTA-Mahnverfahren. У юридичній літературі зазначається, що принцип їх дії полягає в тому, що користувач за допомогою програмного модуля системи обирає бланк, який відповідає фактичним правовідносинам між сторонами, наповнює його необхідним змістом та підписує своїм електронним підписом. При цьому заявник отримує протокол передачі заяви та сам наказ в електронній формі на свою поштову скриньку. Крім того, зазначені системи залишають можливість традиційного письмового звернення до суду. Однак у подальшому такі звернення одразу скануються, і їх обробка так само відбувається в автоматизованій системі наказного провадження [18, с. 61, 64].

В Україні наявні передумови для подальшого впровадження електронного судочинства. На сьогодні існує законодавство, яке регламентує статус електронних документів [19] та застосування електронних підписів [20]. Нещодавно з'явилось нормативне врегулювання питання участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції [2], створено автоматизовані системи діловодства в місцевих судах [21], забезпечено доступ до судових рішень через Єдиний державний реєстр судових рішень [22]. У сфері податкових правовідносин уже активно використовується електронний документообіг [23].

Проте не можна не враховувати побоювання В. В. Яркова, що незабезпечення рівного доступу до системи електронного правосуддя багатих та бідних, осіб, які знаходяться у великих містах та сільській місцевості, призведе до порушення принципу рівноправності сторін, посилення нерівності тепер уже на технологічній основі [24, с. 103]. На нашу думку, зазначену суперечність можна вирішити шляхом закріплення в законодавстві норми про право використовувати електронні технології у цивільному процесі, але в жодному разі не як обов'язок. Наявність такої правової норми врівноважить позиції сторін, буде сприяти розвитку змагальних засад у цивільному процесі, а також встановить бар'єр спробам зловживання правом на звернення до суду та іншим зловживанням процесуальними правами під час судового розгляду.

В. Ф. Борисова та В. І. Решетняк висловлювали пропозицію про зобов'язання державних органів при зверненні до суду за захистом державних і суспільних інтересів використовувати електронну форму подачі документів. Вказані органи володіють штатом кваліфікованих працівників, мають необхідну комп'ютерну техніку, тому покладення на них такого обов'язку не стане перешкодою для їх діяльності, а стимулюватиме подальший розвиток системи електронного забезпечення правосуддя [9, с. 16–23]. Однак принцип процесуальної рівноправності сторін передбачає, що й інша сторона, щодо якої направленні вимоги зазначених органів державної влади, також повинна мати право використати переваги електронної системи документообігу та участі у процесуальних діях [25, с. 97].

Сучасний етап розвитку суспільних відносин, який характеризується зростаючим обсягом міждержавних відносин та високим рівнем взаємодії правових систем, потребує вивчення та осмислення зарубіжного досвіду правового регулювання електронних технологій у цивільному процесі. Це дозволить виявити не тільки позитивні результати, але й можливі проблеми, а також запропонувати способи їх вирішення.

Для прикладу можна розглянути сучасний стан судочинства в Німеччині. Як один із найважливіших напрямків реформ при впровадженні електронних технологій у цивільному процесі Німеччина обрала взаємодію всіх зацікавлених сторін. Закон “Про юридичні послуги” містить пряму вказівку на обов'язок

використання адвокатами інформаційної системи наказного провадження ProfiMahn, яка дозволяє користувачу встановити двосторонню систему обміну інформацією із судом і отримувати всю необхідну інформацію про дату отримання судом заяви, процесу її розгляду, а також отримувати доступ до судових актів [18, с. 61–64].

Таким чином, впровадження електронних засобів у цивільне судочинство здатне вивести його на більш високий рівень розвитку, створити умови для системного управління рухом справи, включно з визначення режиму руху справи у суді від відкриття провадження по справі до винесення рішення, ведення графіку управління справою, забезпечення ефективного зв'язку з представниками сторін, безперервної оцінки роботи системи, автоматизації процесу управління справою. Такі кроки в результаті підвищать прозорість та ефективність правосуддя і сприятимуть забезпеченню реалізації змагальних засад судочинства при вдосконаленні процедур електронного доказування.

Список використаних джерел

1. Аналітичні таблиці щодо стану здійснення правосуддя за 1 півріччя 2012 року [Електронний ресурс] Офіційний веб-портал “Судова влада України”. — URL : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/12012.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції : Закон України від 04.07.2012 р. № 5041-VI [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5041-17>.
3. О внесении изменений в некоторые постановления Пленума : постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 09.02.2012 г. № 3 [Электронный ресурс] Верховный Суд Российской Федерации. — URL : http://supcourt.ru/Show_pdf.php?Id=7936.
4. Про реалізацію пілотного проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу : наказ Державної судової адміністрації України від 07.09.2012 р. № 105 [Електронний ресурс] НАУ–Online. — URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.51116.0>.
5. Рекомендация R (84) 5 Комитета министров государствам–членам относительно принципов гражданского судопроизводства, направленных на совершенствование судебной системы [Электронный ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_126.
6. Борисова, В. Ф. Проблемы и перспективы обращения в суд в электронной форме [Текст] / В. Ф. Борисова // Арбитражный и гражданский процесс. — 2011. — № 3. — С. 14–16.
7. Брановицкий, К. Л. Информационные технологии в гражданском процессе Германии (сравнительно-правовой анализ) [Текст] : [монограф.] / К. Л. Брановицкий ; предисл. В. В. Ярков. — М. : Волтерс Клувер, 2010. — 208 с.
8. Курс цивільного процесу [Текст] : [підруч.] / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 1352 с.
9. Решетняк, В. И. Электронное правосудие и судебное представительство в гражданском и арбитражном процессах [Текст] / В. И. Решетняк // Адвокат. — 2011. — № 5. — С. 16–23.
10. Фишер, Н. Электронное правосудие в Германии (критические замечания относительно внедрения информационных технологий в гражданское судопроизводство) [Текст] / Н. Фишер // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. № 6 / под ред. В. В. Яркова. — С.–Пб. : Юридическая книга, 2008. — С. 630–643.
11. Оптимизация гражданского правосудия России [Текст] / предисловие В. Ф. Яковлева, под. ред. В. В. Яркова. — М. : Волтерс Клувер, 2007. — 192 с.
12. Гражданский процесс [Текст] : [учебн.] для студентов вузов, обучающихся по специальности “Юриспруденция” / отв. ред. В. В. Ярков. — М. : Волтерс Клувер, 2005. — 720 с.
13. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з електронною поштою в Державній судовій адміністрації України, територіальних управліннях державної судової адміністрації, апеляційних та місцевих судах загальної юрисдикції : наказ Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68 [Електронний ресурс] НАУ–Online. — URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0141750-07>.

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах : Закон України від 16.06.2011 р. № 3529-VI [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3529-17>.
15. Нове правосуддя: вперше в Україні в онлайн-відеоконференції було розглянуто позовну заяву, подану електронною поштою [Електронний ресурс] Українська третейська спілка. — URL : <http://sud-ua.com/2009/12/29/nove-prvosuddya>.
16. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации от 14.11.2002 г. № 138-ФЗ [Электронный ресурс] Консультант Плюс. — URL : http://www.consultant.ru/popular/gpkrf/8_6.html#p623.
17. Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации от 24.07.2002 г. № 95-ФЗ [Электронный ресурс] Консультант Плюс. — URL : http://www.consultant.ru/popular/apkrf/9_9.html#p861.
18. *Брановицкий, К. Л.* Опыт электронного правосудия в ФРГ: достижения и проблемы [Текст] / К. Л. Брановицкий // Закон. — 2011. — № 2. — С. 57–65.
19. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 36. — Ст. 275.
20. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 36. — Ст. 276.
21. Положення про автоматизовану систему документообігу суду : затв. рішенням Ради суддів України від 26.11.2010 р. № 30 [Електронний ресурс] Офіційний веб-портал "Судова влада України". — URL : <http://www.court.gov.ua/969076/Ppasds1>.
22. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV [Текст] // ВВР. — 2006. — № 15. — Ст. 128.
23. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Текст] // ВВР. — 2011. — № 13-14, № 15-16, № 17. — Ст. 112.
24. *Ярков, В. В.* Использование информационных технологий в арбитражном процессе и нотариальной деятельности (некоторые проблемы) [Текст] / В. В. Ярков // Использование новых информационных технологий в арбитражном процессе и при осуществлении нотариальной деятельности : материалы международного семинара (7-8 сентября 2006 года, г. Екатеринбург) / под ред. И. Ш. Файзулдинова, В. В. Яркова. — М. : ФРПК, 2007. — С. 101-106.
25. *Малешин, Д. Я.* Тенденции развития современного гражданского процесса (по материалам XIII Всемирного конгресса процессуального права, 2007 г.) [Текст] / Д. Я. Малешин, М. А. Филатова, В. В. Ярков // Вестник Высшего арбитражного суда Российской Федерации. — 2008. — № 11. — С. 92-123.

*Рекомендовано до друку кафедрою цивільного процесу
Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"
(протокол № 2 від 27 листопада 2012 року)*

Статтю виконано 26.01.2013

Каламайко А. Ю. Электронные технологии в гражданском процессе: постановка проблемы

Рассматривается вопрос внедрения электронных технологий в гражданский процесс. Исследуются формы и зарубежный опыт имплементации электронных технологий в судебный процесс.

Ключевые слова: *электронные технологии, гражданский процесс, гражданское судопроизводство.*

Kalamaiko, A. Yu. Electronic Technologies in Civil Procedure: Problem Statement

In article is being considered the implementation of electronic technologies in the civil procedure. Highlighted forms and foreign experience of the implementation of modern computer technology in the judicial procedure.

Keywords: *electronic technologies, civil procedure, civil proceedings.*